

Asia: D/624/04.13.00/2024

Luonnos valtiontalouden tarkastusviraston määräykseksi avoimuusrekisterilain tarkoittamien vaikuttamistoiminnan taloudellisten tietojen muodostamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto koskien vaikuttamistoimintaan osallistuneiden henkilöiden ja niiden kokonaismäärän muodostamista (kohta 2.1)

Kuuloliitto on sosiaali- ja terveysalan kansalaisjärjestö, joka toimii kuulovammaisten, kuulovammojen ennaltaehkäisyyn sekä esteettömän ja saavutettavan yhteiskunnan eteen. Kuuloliitto edistää kuulovammaisten asemaa ja oikeuksia yhteiskunnassa, tuottaa tietoa kuulosta, kuulovammaisuudesta ja kuuloterveydestä sekä järjestää monipuolista toimintaa kaikenikäisille. Kuuloliiton jäsenmäärä on noin 14 000 henkilöä.

Kuuloliitto katsoo, että vaikuttamistoimintaan osallistuneiden henkilöiden määrään pitäisi laskea ainoastaan ne henkilöt, jotka ovat suoraan osallistuneet ilmoitusvelvollisen vaikuttamistoimintaan eli harjoittaneet yhteydenpitoa avoimuusrekisteriin ilmoitetuissa aiheissa. Vaikuttamistoiminnan taustatyö tulisi jättää soveltamisalan ulkopuolelle tai esitystä tulisi vähintäänkin merkittävästi selkeyttää. Tällaisenaan määräys on aivan liian tulkinnanvarainen ja nostaisi ilmoitusvelvollisten hallinnollisen taakan kohtuuttomaksi.

Luonnoksessa ei määritellä mitä taustatyöllä tarkoitetaan, mikä on soveltamisongelma itsessään. VTV on kuitenkin toisaalla todennut taustatyöllä tarkoitettavan työtä, joka on mahdollistanut ilmoitusvelvollisen vaikuttamistoimintaan liittyvän yhteydenpidon. Esimerkkeinä esitetään vaikuttamistoiminnan suunnittelu, viestinnän ja toiminnan suunnittelu, tärkeiden sidosryhmien kartoittaminen ja osaamisen ja kontaktien hyödyntäminen yhteydenpidon suunnittelussa.

Edellä kuvattukin muotoilu jättäisi vielä merkittäviä ongelmia määräyksen soveltamiseen. Tarkoitetaanko osaamisen hyödyntämisellä esimerkiksi organisaatiossa – järjestöissä usein vuosien ja vuosikymmenten aikana – tuotetun tiedon hyödyntämistä? Miten edellä kuvatuista taustatöistä

erotetaan ei-ilmoitusvelvollista toimintaa varten samasta aiheesta tehty taustatyö, kuten ministeriön työryhmää tai virallisia kuulemisia varten tehty taustatyö?

Erityisen ongelmallista määräysluonnoksessa on vapaaehtoisten toiminnan sisällyttäminen soveltamisalaan. Heidän käyttämänsä aika on heidän omaansa eikä heitä voi edellyttää siitä järjestölle tai valtiolle raportoimaan. Sellainen ei käytännön tasolla olisi edes mahdollista, kun puhutaan tuhansista vapaaehtoisista. Isoin periaatteellinen ongelma on kuitenkin se, jos viranomaiset alkavat laajassa mittakaavassa rekisteröimään vapaan kansalaisyhteiskunnan toimintaa.

Viimeisten vuosien aikana kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä ja ihmisten yhdistymisvapautta on rajattu merkittävästi myös EU-alueella ja joissain maissa kansalaisjärjestöiltä on edellytetty rekisteröitymistä ulkomaisiksi agenteiksi. Asian valmistelussa onkin syytä kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei esitetyt muutokset rajaa kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä ja yhdistymisvapautta.

Lausunto koskien vaikuttamistoimintaan osallistuneiden henkilöiden vaikuttamistoimintaan käyttämien henkilötyövuosien muodostamista (kohta 2.2)

Kuuloliitto yhtyy SOSTEn lausuntoon siitä, että realistisemmin ja selkeämmin tilannetta kuvaava tulos saataisiin ilmoittamalla suoraan vuositason arviot, kuten avoimuusrekisterilain esitöihin on kirjattu. Arvio varsinaiseen vaikuttamistoimintaan käytetyistä työvuosista olisi riittävä toteuttamaan avoimuusrekisterin tavoitteet läpinäkyvästä vaikuttamistyöstä, eikä lisäisi niin valtavissa määrin ilmoitusvelvollisten hallinnollista taakkaa.

Lausunto koskien vaikuttamistoimintaan liittyvien markkinointi- ja edustamiskulujen muodostamisesta (kohta 2.3)

Kuuloliitto yhtyy SOSTEn esitykseen jättää kiinteistöistä aiheutuneet kulut ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle. Kuuloliitto ei pidä avoimuusrekisterin tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukaisena, että jos esimerkiksi järjestö kutsuu kansanedustajan tutustumaan toimintaansa omiin toimitiloihinsa, tulisi sen yrittää laskea tuosta käynnistä jokin minimaalinen osuus toimitilojensa sähköstä, vedestä, huollosta ja niin edelleen.

Muut havainnot

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaresurssit ovat pienenemässä hallituskauden loppuun mennessä kolmanneksella. Määräysluonnoksessa kuvattu ilmoittamistapa pakottaisi järjestöjä suuntaamaan merkittävästi lisää resursseja hallintoon ja byrokraatiaan, mikä olisi pois järjestöjen perustyöstä eli ihmisten auttamisesta. Tämä on myös aivan päinvastainen suunta, kuin mikä on pääministeri Petteri Orpon hallituksen ja esimerkiksi tuoreen kansalaisjärjestöstrategian tahtotila.

Sanna Kaijanen

Toiminnanjohtaja

Kuuloliitto ry

Lisätietoja: Asiantuntija Anniina Horto-Lönnqvist, anniina.horto-lonnqvist@kuuloliitto.fi, puh. 044 752 5561

Horto-Lönnqvist Anniina
Kuuloliitto ry